

СЛАВУТИЦЬКИЙ ОБЕРІГ

Раїса Воробей

ЧУДОДІЙНІ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ З РУДНІ (РЕДЬКІВКИ) ТА МОХНАТИНА

Чудодійні ікони як феномен масової свідомості та культури наших предків ще й досі не стали об'єктом спеціального дослідження. Очевидно, цьому мають передувати збирання і систематизація різнорідних відомостей про явлення й побутування чудодійних ікон у різних куточках старої України.

Одна з найбільш шанованих на Чернігово-Сіверщині на зламі XVII—XVIII ст. чудодійних ікон Божої Матері походила з багатостраждальної Редьківки, яка після аварії на Чорнобильській АЕС опинилася у зоні радіоактивного забруднення. Це старовинне поліське село було «шляхтичем некоторим Разсудовским на его собственном грунте поселено» ще на початку XVII ст.¹ Назва його, правдоподібно, походить від імені першопоселенця або осадчого Радька (Родіона). Наприкінці 1660-х рр. за клопотанням тогочасного чернігівського полковника Д. Многогрішного цар Олексій Михайлович передав «всю местность прежде сего Александра Разсудовского бывшую» полковому писарю Л. Полуботку — батькові майбутнього наказного гетьмана Лівобережної України П. Полуботка. Близько 1680 р. новий власник заснував у Радьківці на р. Ворзні залізоробне підприємство — рудню. Відтак, село почали називати Руднею Радьківською або просто Руднею. Згодом, коли рудня своє існування припинила, ця назва трансформувалася спочатку в Радьківку, а потім у Редьківку.

Перші згадки про чудодійну ікону Божої Матері з церкви у Рудні датовані 1687 р. Незабаром, у січні 1689 р., до Рудні спеціально завітав настоятель Батуринського Крупицького монастиря, видатний церковний діяч, богослов і письменник Дмитро Туптало (опісля він уславився як святий Дмитро Ростовський). Ось що Д. Туптало занотував у своїм щоденнику: «Из Чернигова, переезжая до Рудни под Любечем находящейся, где прославился образ Пресвятыя Богородицы чудесами многими, пробыл тут несколько дней, приказал я своему живописцу списать для себя оной чудотворной Пресвятыя Богородицы образ, мерою и подобием таковым, как есть».² Зазначимо, що, окрім живописця з почту Д. Туптала, ікону Руденської Божої Матері копіювали й інші майстри. Відомо, що ці копії прикрашали численні храми на терені Лівобережної та Слобідської України. Документи засвідчують також надходження до Рудні щедрих офір на чудодійну ікону від можних мешканців Києва, Чернігова, Ніжина та інших міст.

Втім, образ Пресвятої Діви недовго «сяяв дивними чудесами» у Рудні. Наприкінці 1690 р. за нез'ясованих обставин тамтешній священник переніс ікону до Києво-Печерської лаври, звідки її згодом було передано до київського Вознесенського монастиря. Промовиста деталь: київські ченці скаржилися, що на новому місці ікона значною мірою втратила свої чудодійні властивості...³

Цілюща сила, однак, перейшла до ікони Божої Матері, яка зберігалася у церкві села Мохнатина, що неподалік від Чернігова, і являла собою точну копію Руденської. На початку нашого століття місцеві дослідники виявили у мохнатинській церкві поживклий рукопис під назвою «Чуда Пресвятої Богородицы Мохнатинской, деючися от образа ея Чудовного». Перший запис у цій книзі позначений 1691 р., останній— 1781 р. Вона містила оповідання про 626 чудес, пов'язаних головним чином з чудодійним зціленням від хвороб. Вклонитися Мохнатинській Божій Матері, просити у неї заступництва приїздили численні богомольці з України та Білорусі. З-поміж них зустрічаємо імена представників добре знаних козацько-старшинських родин Войцехівських, Забіл, Красовських, Лизогубів, Максимовичів, Мокриєвичів, Міклашевських, Полуботків, Тарновських та ін. Особливу повагу до ікони й Мохнатинської церкви виказував гетьман І. Мазепа, коштом якого у храмі було збудовано іконостас, який прикрашали його фамільні герби. Тут зберігався також потир з написом: «Во благовременное ремснтарство шасливаго панованья своего іасневсльможний Его милость пан Іоанн Мазепа Гетьман войск Его Царскаго Пресветлаго Величества Запорожских сей келюх до храму Пресвятыя Богородицы во весь Мохнатин надал Року 1697».

На превеликий жаль, усі ці реліквії, як і самі чудодійні ікони Божої Матері з Рудні (Редьківки) та Мохнатина, були втрачені, а їхні сліди загубилися у вирі революції й громадянської війни. Можемо тільки подумки вшанувати ікону Мохнатинської Божої Матері у її свято — у десятю неділю після Великодня... Подальші пошуки в архівах та музеях — будемо сподіватися — допоможуть встановити їхню долю.

Джерела та література:

1. Василенко Н. П. Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка 1729—1730 гг. — Чернигов, 1908. — С. 49.
2. Св. Димитрий Ростовский. Сочинения. — К., 1895. — Ч. 1. — С. 479.
3. Карпинский К. О Руденской чудотворной иконе Божией Матери и о Мохнатинском местнотимом списке ее // Черниговские епархиальные известия. — 1907. — № 2. — Часть неофициальная. — С. 45—51.

